Samling af Afgørelser

RETTENS DOM (Appelafdelingen)

10. juli 2014*

»Appel — personalesag — tjenestemænd — ansvar uden for kontraktforhold — personlig skade lidt af den afdøde tjenestemands pårørende — skade, som tjenestemanden led inden sin død — Rettens og Personalerettens respektive kompetencer — regel om overensstemmelse mellem erstatningskravet og den klage, der er rettet mod afgørelsen om afslag på dette erstatningskrav«

I sag T-401/11 P,

angående en appel iværksat til prøvelse af dom afsagt af Retten for EU-personalesager (Første Afdeling) den 12. maj 2011, Missir Mamachi di Lusignano mod Kommissionen (sag F-50/09), hvori der er nedlagt påstand om ophævelse af denne dom,

Livio Missir Mamachi di Lusignano, Kerkhove Avelgem (Belgien), dels på egne vegne, dels som legal repræsentant for arvingerne efter Alessandro Missir Mamachi di Lusignano, hans søn og tidligere tjenestemand ved Europa-Kommissionen, først ved advokaterne F. Di Gianni, R. Antonini, G. Coppo og A. Scalini, derefter ved advokaterne Di Gianni, Coppo og Scalini,

appellant,

den anden part i appelsagen

Europa-Kommissionen, ved D. Martin, B. Eggers og L. Pignataro-Nolin, som befuldmægtigede,

sagsøgt i første instans,

har

RETTEN (Appelafdelingen)

sammensat af præsidenten, M. Jaeger, og dommerne N.J. Forwood (refererende dommer) og S. Papasavvas,

justitssekretær: assisterende justitssekretær B. Pastor,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 12. december 2013,

afsagt følgende

* Processprog: italiensk.

Dom

1 Med appellen, som er indgivet i henhold til artikel 9 i bilag I til statutten for Den Europæiske Unions Domstol, har appellanten, Livio Missir Mamachi di Lusignano, nedlagt påstand om ophævelse af den af Retten for EU-personalesager (Første Afdeling) afsagte dom af 12. maj 2011, Missir Mamachi di Lusignano mod Kommissionen (sag F-50/09, herefter »den appellerede dom«), hvorved Personaleretten frifandt sagsøgte i et søgsmål med påstand dels om annullation af afgørelsen af 3. februar 2009, hvorved Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber afslog hans krav på erstatning for økonomisk og ikke-økonomisk skade som følge af drabet på hans søn og svigerdatter den 18. september 2006 i Rabat (Marokko), dels om, at Kommissionen tilpligtes at betale sagsøgeren og de ydelsesberettigede pårørende efter sagsøgerens søn forskellige beløb i erstatning for den økonomiske og ikke-økonomiske skade som følge af de nævnte drab.

Sagens faktiske omstændigheder

2 De faktiske omstændigheder, som ligger til grund for tvisten, er i den appellerede doms præmis 16-34 beskrevet således:

»16 Alessandro Missir Mamachi di Lusignano tiltrådte sin stilling som tjenestemand i Kommissionen den 1. november 1993 og indgik i 1995 ægteskab med Ariane Lagasse de Locht. Parret fik fire børn i perioden fra 1996 til 2002.

[…]

18 Alessandro Missir Mamachi di Lusignano gjorde fra den 28. august 2006 tjeneste som politisk og diplomatisk rådgiver ved Kommissionens delegation i Rabat. Han havde inden udsendelsen oplyst, at hans ægtefælle og børn ville følge med ham til tjenestestedet. […]

19 Fra den 28. til den 31. august 2006 var familien Missir Mamachi di Lusignano indlogeret på hotel, og fra den 1. september boede familien midlertidigt i et møbleret hus, som [Kommissionens] delegation[…] lejede […]

20 Natten mellem den 17. og den 18. september 2006, omkring kl. 00:30, tiltvang en indbrudstyv sig adgang til huset ved at presse sig ind mellem nogle stænger foran et vindue i stueetagen. Alessandro Missir Mamachi di Lusignano vågnede pludselig på grund af indbrudstyvens tilstedeværelse i forældresoveværelset, der var beliggende på første sal, og overraskede indbrudstyven, som var ved at gennemrode værelset. Indbrudstyven stak tjenestemanden flere gange med en kniv og efterlod ham på gulvet. Alessandro Missir Mamachi di Lusignanos ægtefælle, som også var vågnet, blev stukket i ryggen og døde formentlig umiddelbart efter af sine kvæstelser. Efter at have bundet og kneblet tjenestemanden, der var hårdt såret, tog indbrudstyven et bad og tvang derefter tjenestemanden til at udlevere koden til sit kreditkort. Tjenestemanden døde derefter af sine kvæstelser. Drabsmanden rørte ikke børnene. Han forlod stedet omkring kl. 04:00 med forskellige genstande, heriblandt et tv, i Alessandro Missir Mamachi di Lusignanos bil.

21 Den 19. september 2006 anholdt marokkansk politi Karim Zimach. I forbindelse med det indledende retsmøde tilstod den pågældende at have dræbt Alessandro Missir Mamachi di Lusignano og dennes ægtefælle natten mellem den 17. og den 18. september. Karim Zimach blev fundet skyldig og idømt dødsstraf ved dom af 20. februar 2007 afsagt af afdelingen for straffesager i første instans ved appeldomstolen i Rabat, og denne afgørelse blev stadfæstet af appelafdelingen for straffesager ved samme domstol ved dom af 18. juni 2007. Det bemærkes, at de marokkanske myndigheder ikke siden 1993, hvor den seneste dødsstraf blev eksekveret i Marokko, har ladet en sådan straf fuldbyrde.

22 Kommissionen intervenerede som civil part i straffesagen ved den marokkanske domstol. Ved ovennævnte dom anerkendte afdelingen for straffesager i første instans ved appeldomstolen i Rabat, at Kommissionen kunne intervenere som civil part i sagen, og pålagde Karim Zimach at betale en symbolsk dirham til Den Europæiske Union.

23 Efter forældrenes tragiske død blev Allesandro Missir Mamachi di Lusignanos fire børn sat under værgemål hos børnenes bedsteforældre, heriblandt sagsøgeren, ved kendelse af 24. november 2006 afsagt af retten i Kraainem (Belgien).

24 Fra den 1. oktober til den 31. december 2006 udbetalte Kommissionen afdødes vederlag i henhold til […] artikel 70, stk. 1 [i vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber].

25 Kommissionen udbetalte endvidere 414 308,90 EUR som ydelse ved dødsfald til den afdøde tjenestemands børn og arvinger i henhold til vedtægtens artikel 73 og 76 628,40 EUR som følge af ægtefællens død i henhold til artikel 25 i bilag X til vedtægten.

26 Kommissionen tilkendte endvidere de fire børn børnepension fra den 1. januar 2007 i henhold til vedtægtens artikel 80 og uddannelsestillæg i medfør af bilag VII til vedtægten.

27 Kommissionen forfremmede endvidere tjenestemanden efter dennes død til lønklasse A*11, første løntrin, med tilbagevirkende kraft fra den 1. september 2005. Denne forfremmelse blev taget i betragtning ved beregningen af børnepensionen og ydelsen ved dødsfald.

28

Kommissionen tildelte herudover ved afgørelse af 14. maj 2007 på grundlag af vedtægtens artikel 76 hvert af børnene, indtil de fylder 19 år, en ekstraordinær månedlig ydelse af sociale hensyn svarende til beløbet for børnetilskud.

[…]

30 Ved brev af 25. februar 2008 til Kommissionens formand gjorde sagsøgeren efter at have takket Kommissionen for at have afholdt ceremonien [til minde om ofrene for dobbeltdrabet] den 18. september 2007 opmærksom på, at han ikke var enig i størrelsen af de beløb, der var udbetalt til hans fire børnebørn, samt at han var utilfreds med, at Kommissionen havde afslået at bevilge midler til ansættelse af en barnepige eller en hushjælp, hvilket ifølge sagsøgeren var nødvendigt på grund af henholdsvis børnenes og bedsteforældrenes alder. Sagsøgeren ønskede endvidere oplyst, om Kommissionen allerede havde indledt forhandlinger med Marokko med henblik på betaling af en passende erstatning, der var større end det beløb på en dirham, som den marokkanske domstol havde tilkendt Den Europæiske Union. Endelig gjorde sagsøgeren Kommissionens formand opmærksom på det svar, som Benita Ferrero-Waldner, kommissær med ansvar for eksterne forbindelser, havde afgivet den 6. august 2007 på et skriftligt spørgsmål fra Paul Marie Coûteaux, medlem af Europa-Parlamentet (skriftligt spørgsmål af 25.6.2007, P-3367/07, EUT C 45 af 16.2.2008, s. 179), om »mordet på en ansat i Kommissionens Generaldirektorat for Eksterne Forbindelse i Marokko« (herefter »det skriftlige svar af 6. august 2007«). Ifølge sagsøgeren blev de passende sikkerhedsforanstaltninger, der normalt træffes af Kommissionen, og som er nævnt i svaret fra kommissæren for eksterne forbindelser, ikke truffet inden dobbeltdrabet. Kommissionen gjorde sig således skyldig i grov forsømmelighed, der berettiger de mindreårige børn til en erstatning, der mindst svarer til den samlede løn, som den afdøde tjenestemand ville have modtaget indtil det tidspunkt, hvor han forventeligt ville være gået på pension, nemlig i 2032, svarende til 26 års løn.

31 Ved brev af 11. juni 2008 besvarede Siim Kallas, Kommissionens næstformand med ansvar for personale og administration, sagsøgerens henvendelse. Siim Kallas anførte i dette brev, at de marokkanske myndigheder ikke havde udvist uagtsomhed eller anden ansvarspådragende adfærd, og at betingelserne for at indlede diplomatiske forhandlinger med Marokko for at opnå erstatning ikke var opfyldt. Han anførte, at de sikkerhedsforanstaltninger for de ansatte, som Kommissionen havde truffet, var i overensstemmelse med de gældende sikkerhedskrav for delegationen i Rabat, og at det krav om erstatning, som sagsøgeren havde fremsat i brev af 25. februar 2008, ikke kunne imødekommes. Han anførte endvidere, at de beløb, som Kommissionen allerede havde udbetalt (490 937,30 EUR i ydelse ved dødsfald og ulykke, 4 376,82 EUR pr. måned i børnepension og uddannelsestillæg, 2 287,19 EUR pr. måned inklusive skattenedslag i børnetilskud, og 1 332,76 EUR pr. måned i ekstraordinært tilskud for hvert barn), var blevet beregnet rigtigt.

32 Kommissæren oplyste imidlertid ved samme brev af 11. juni 2008 sagsøgeren om, at Kommissionen under hensyntagen til de særligt tragiske omstændigheder i sagen havde besluttet at træffe en supplerende foranstaltning og dermed undtagelsesvis forhøje de beløb, der var udbetalt i henhold til vedtægtens artikel 76. Ved afgørelse af 4. juli 2008 fik hvert af børnebørnene således med virkning fra den 1. august 2008, og indtil de fylder 19 år, tildelt et månedligt beløb svarende til to gange børnetilskud. Som følge af denne afgørelse overstiger det månedlige beløb, som Kommissionen udbetaler til den afdøde tjenestemands børn, 9 800 EUR (9 862 EUR i februar 2009).

33 Ved brev af 10. september 2008 indbragte sagsøgeren en klage over brev af 11. juni 2008 i medfør af vedtægtens artikel 90, stk. 2. Sagsøgeren anførte i klagen, at Kommissionen var erstatningsansvarlig, idet den havde tilsidesat sin pligt til at sikre beskyttelse af sine ansatte. Sagsøgeren anførte endvidere, at Kommissionen var erstatningsansvarlig på objektivt grundlag for det tab, der er lidt som følge af en lovlig handling. Endelig påberåbte han sig subsidiært vedtægtens artikel 24, hvorefter Fællesskabet solidarisk erstatter det tab, som tredjemand måtte påføre tjenestemanden.

34 Ved afgørelse af 3. februar 2009 afslog ansættelsesmyndigheden klagen.«

Retsforhandlingerne for Personaleretten og den appellerede dom

3 Appellanten anlagde under disse omstændigheder, dels på egne vegne, dels som legal repræsentant for arvingerne efter Alessandro Missir Mamachi di Lusignano, sag ved Personaleretten den 12. maj 2009, hvorunder han nedlagte følgende påstande:

— Ansættelsesmyndighedens afgørelse af 3. februar 2009 annulleres.

— Kommissionen tilpligtes at betale de ydelsesberettigede pårørende efter Alessandro Missir Mamachi di Lusignano:

  — 2 552 837,96 EUR, efterfølgende justeret til 3 975 329 EUR, svarende til 26 års løn for den afdøde tjenestemand under hensyntagen til dennes forventede karriere, i erstatning for den lidte materielle skade

  — 250 000,00 EUR i erstatning for den ikke-økonomiske skade, som ofret led før sin død

  — 1 276 512,00 EUR i erstatning for den ikke-økonomiske skade, som de led ved at overvære det tragiske drab.

— Kommissionen tilpligtes at betale 212 752,00 EUR i erstatning til sagsøgeren for den ikke-økonomiske skade, han har lidt som far til ofret.

— Kommissionen tilpligtes at betale de »renter og morarenter, der er forfaldet i mellemtiden«.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

4 Kommissionen nedlagde i første instans påstand om frifindelse.

5 Ved den appellerede dom frifandt Personaleretten Kommissionen og pålagde denne at betale sagens omkostninger.

6 I den appellerede doms præmis 71 og 72 fastslog Personaleretten indledningsvis, idet den henviste til Rettens dom af 18. december 1997, Gill mod Kommissionen (sag T-90/95, Sml. Pers. I-A, s. 471, og II, s. 1231, præmis 45), at den af sagsøgeren fremsatte annullationspåstand ikke kunne vurderes uafhængigt af erstatningspåstanden, således at søgsmålet skulle anses for alene at angå erstatning for den skade, som sagsøgeren, den afdøde tjenestemand og dennes børn havde lidt som følge af Kommissionens handlinger. Denne konklusion er ikke anfægtet i forbindelse med denne appelsag.

7 Kommissionen rejste bl.a. to formalitetsindsigelser over for sagsøgerens påstande om erstatning for ikke-økonomisk skade, idet den anførte dels, at ansøgningen om erstatning af 25. februar 2008 ikke indeholdt noget krav om erstatning for ikke-økonomisk skade, dels at klagen af 10. september 2008 fortsat ikke indeholdt et krav om erstatning for den ikke-økonomiske skade, som sagsøgeren personligt havde lidt. Personaleretten besvarede i den appellerede doms præmis 82-91 disse indsigelser således:

»82 Det bemærkes i denne henseende, at inden for rammerne af klageadgangen i henhold til […] artikel 90 og 91 [i vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber] skal den administrative procedure, når et søgsmål har en rent erstatningsmæssig karakter i den forstand, at det ikke indeholder nogen påstand om annullation af en bestemt retsakt, men udelukkende har til formål at opnå erstatning for tab, der angiveligt er lidt som følge af en række fejl eller undladelser, der ikke har nogen retsvirkninger, og derfor ikke kan kvalificeres som retsakter, der indeholder et klagepunkt, nødvendigvis begynde med indgivelse af en ansøgning, hvorved ansøgeren anmoder ansættelsesmyndigheden om at erstatte det påståede tab og i givet fald fortsætte med indgivelse af en klage over den beslutning, hvorved ansøgningen afslås, idet et senere anlagt søgsmål i modsat fald vil blive afvist (jf. bl.a. dom afsagt af Retten i Første Instans den 13.7.1995, sag T-44/93, Saby mod Kommissionen, [Sml. Pers. I-A, s. 175, og II, s. 541,] præmis 31).

83 Det er i øvrigt fast retspraksis, at de påstande, der nedlægges for Unionens retsinstanser, skal have samme genstand som dem, der er anført i klagen, og kun kan indeholde klagepunkter, der hviler på samme grundlag som de i klagen anførte, idet disse klagepunkter kan uddybes under den retslige procedure ved fremførelse af anbringender og argumenter, som ikke nødvendigvis figurerer i klagen, men som står i nøje forbindelse med den (jf. f.eks. Domstolens dom af 23.4.2002, sag C-23/01 P, Campogrande mod Kommissionen, Sml. I, s. 3793, præmis 34).

84 Personaleretten har for nylig fastslået, at begrebet »årsag« skal fortolkes vidt (Personalerettens dom af 1.7.2010, sag F-45/07, Mandt mod Parlamentet, præmis 119). Selv om Personaleretten har fastlagt denne praksis i forbindelse med et annullationssøgsmål, udelukker dette ikke, at denne praksis kan overføres på erstatningsområdet, såfremt der tages hensyn til sådanne søgsmåls særlige kendetegn. Ud fra et rent erstatningsmæssigt synspunkt kan begrebet »årsag« ikke defineres ved en henvisning til »klagepunkter« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i den i foregående præmis nævnte retspraksis, men ved henvisning til de »erstatningspåstande«, som den berørte tjenestemand har påberåbt sig i sin erstatningsansøgning. Det er erstatningspåstandene, der angiver genstanden for den af tjenestemanden ønskede erstatning, og følgelig også genstanden for den ansøgning, som administrationen skal tage stilling til.

85 Det fremgår af betragtningerne i de tre foregående præmisser, at Personaleretten kun kan antage erstatningspåstande, der er baseret på forskellige former for skader, til realitetsbehandling, hvis der forinden først er indgivet en ansøgning til administrationen, der har samme genstand, og som vedrører de samme tab, og dernæst en klage over den afgørelse, hvorved administrationen udtrykkeligt eller stiltiende har taget stilling til ansøgningen.

86 Dette hindrer ikke den berørte tjenestemand i at ændre det påståede beløb, der er anført i ansøgningen til administrationen, navnlig hvis tjenestemandens skade forværres efterfølgende, eller hvis omfanget af tabet ikke kendes eller ikke kan fastsættes før indgivelsen af ansøgningen (jf. i denne retning, hvad angår muligheden for at fastsætte tabets størrelse i stævningen, Domstolens dom af 23.9.2004, sag C-150/03 P, Hectors mod Parlamentet, [Sml. I, s. 8691,] præmis 62), men på betingelse af, at det tab, der ønskes erstattet, fremgår af ansøgningen.

87 Selv om sagsøgeren i det foreliggende tilfælde ønsker at opnå erstatning for de skadelige følger af de samme omstændigheder som dem, der er nævnt i sagsøgerens ansøgning af 25. februar 2008, vedrører sagsøgerens erstatningspåstande imidlertid et krav om erstatning for forskellige ikke-økonomiske skader, som sagsøgeren selv, hans afdøde søn og hans børnebørn har lidt.

88 Det er imidlertid ubestridt, at sagsøgeren med det krav om erstatning, der er omhandlet i dennes brev af 25. februar 2008, kun har fremsat krav om erstatning for økonomisk skade, og at han deri på ingen måde har nævnt den ikke-økonomiske skade, som han har påberåbt sig for Personaleretten.

89 Det er korrekt, at sagsøgeren efterfølgende i sin klage har fremsat krav om erstatning for både økonomisk og ikke-økonomisk skade, og administrationen fik således mulighed for at tage stilling hertil i afgørelsen om afslag på klagen, inden søgsmålet blev anlagt. Denne del af afgørelsen om afslag på klagen må imidlertid anses for den første afgørelse, som administrationen har truffet vedrørende den nævnte ikke-økonomiske skade. Sagsøgeren har imidlertid ikke, som han burde have gjort, indgivet en klage over denne sidstnævnte afgørelse, og han har derfor ikke overholdt den administrative procedure i to faser, der er en nødvendig forudsætning for, at erstatningspåstandene vedrørende den nævnte skade kan realitetsbehandles.

90 Den argumentation, der er baseret på Domstolens dom af 26. januar 1989 i sagen Koutchoumoff mod Kommissionen (sag 224/87, Sml. s. 99), og som sagsøgeren fremførte under det andet retsmøde, kan ikke tages til følge. Når Domstolen i denne dom har fastslået, at en tjenestemand kan nedlægge en erstatningspåstand under sagen for Domstolen, skyldes dette nemlig, at den omstændighed, at tjenestemanden i sin klage havde anfægtet lovligheden af den retsakt, der indeholder et klagepunkt imod ham, kunne indebære et krav om erstatning for den skade, som retsakten har forvoldt. Den foreliggende sag har imidlertid en ren erstatningsmæssig karakter, og den vedrører ikke anfægtelsen af lovligheden af en afgørelse, der indeholder et klagepunkt imod sagsøgeren.

91 Påstandene om erstatning for ikke-økonomisk skade kan derfor i det foreliggende tilfælde afvises, uden at det er nødvendigt at undersøge de øvrige formalitetsindsigelser, der er fremsat i denne forbindelse.«

8 Personaleretten fastslog i forbindelse med realitetsbehandlingen af anbringendet om Kommissionens culpøse undladelse af at sikre beskyttelsen af sin tjenestemand først, at Kommissionen havde begået en fejl, der kunne bevirke, at den ifaldt ansvar, idet den manglende iværksættelse af beskyttelsesforanstaltninger tilpasset Alessandro Missir Mamachi di Lusignanos midlertidige bolig i Rabat udgjorde en tilsidesættelse af dens forpligtelse til at sikre beskyttelsen af sin tjenestemand og dennes familie, som blev udsendt til et tredjeland.

9 Hvad angår årsagsforbindelse mellem denne fejl og den påståede økonomiske skade fastslog Personaleretten, at denne var godtgjort.

10 Personaleretten anførte på dette trin i sin begrundelse i den appellerede doms præmis 191, at det stod tilbage at undersøge drabsmandens del af ansvaret for skadens indtræden.

11 Under hensyntagen til de to af sagsøgeren påberåbte skader, dvs. dobbeltdrabet og den manglende mulighed for at overleve, samt den omstændighed, at den anden skade var mindre alvorlig end den første, konkluderede Personaleretten i den appellerede doms præmis 197, at Kommissionen var ansvarlig for 40% af de lidte skader.

12 Hvad angår omfanget af den økonomiske skade fandt Personaleretten i den appellerede doms præmis 200, at den materielle skade, der var forbundet med det indtægtstab, der skulle tages i betragtning i den foreliggende sag, udgjorde 3 mio. EUR.

13 Personaleretten henviste i den appellerede doms præmis 201 til, at Kommissionen skulle erstatte 40% af tabet, dvs. 1,2 mio. EUR, og anførte dernæst i den appellerede doms præmis 202, at de beløb, som Kommissionen allerede havde udbetalt, og som den fortsat ville udbetale til de ydelsesberettigede pårørende, og som oversteg de beløb, der normalt udbetales i henhold til vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber (herefter »vedtægten«), udgjorde ca. 1,4 mio. EUR. Dette beløb kunne stige til ca. 2,4 mio. EUR, hvis de omhandlede ydelser udbetaltes, til hvert af børnene fyldte 26 år. Personaleretten konstaterede herefter, i den appellerede doms præmis 203, at Kommissionen allerede fuldt ud havde erstattet den materielle skade, som den bar ansvaret for.

14 Som konklusion på det ovenstående fastslog Personaleretten, i den appellerede doms præmis 205, at selv om det første anbringende var begrundet, var det ikke muligt for Personaleretten at tage sagsøgerens påstand om erstatning for den lidte materielle skade til følge.

Retsforhandlingerne for Retten

15 Appellanten har ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 29. september 2011 iværksat denne appel.

16 Kommissionen afgav svarskrift den 16. december 2011.

17 Den skriftlige forhandling blev afsluttet den 23. januar 2012.

18 Ved processkrift indleveret til Rettens Justitskontor den 1. februar 2012 fremsatte appellanten en anmodning, hvori det begrundes, hvorfor denne part ønsker at få lejlighed til at udtale sig; jf. artikel 146 i Rettens procesreglement.

19 På grundlag af den refererende dommers rapport imødekom Retten (Appelafdelingen) denne anmodning og indledte den mundtlige forhandling, idet den ex officio rejste et anbringende vedrørende ufravigelige procesforudsætninger og opfordrede parterne til, som led i foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse, skriftligt at besvare visse spørgsmål i forbindelse med dette anbringende. Kommissionen efterkom denne opfordring inden for den fastsatte frist.

20 I denne forbindelse påpegede Retten først over for parterne, at appellanten, således som han havde anført i punkt 57 i stævningen i første instans, har nedlagt påstand om erstatning for fire særskilte tab, nemlig:

— »den økonomiske skade, som arvingerne efter Alessandro [Missir Mamachi di Lusignano] har lidt«, og som udgøres af den myrdede tjenestemands løntab, som ville være tilfaldet dem mellem datoen for hans død og den dato, som han forventeligt ville være gået på pension

— den af Alessandro [Missir Mamachi di Lusignano] lidte ikke-økonomiske skade, som udgøres af den uretfærdige fysiske smerte, som han led mellem tidspunktet for overfaldet og tidspunktet for sin død, samt af den psykiske smerte som følge af, at han vidste, at hans død var nært forestående, at hans højtelskede hustru var blevet myrdet, og som følge af hans frygtelige angst og bekymring med hensyn til sine fire børns skæbne

— den ikke-materielle (ikke-økonomiske og eksistentielle) skade, som den myrdede tjenestemands børn har lidt, og som udgøres af den uretfærdige smerte ved tabet af deres to højtelskede forældre samt af det frygtelige og rædselsfulde psykologisk traume, som består i med deres egne øjne at have set deres døende forældre på gerningsstedet, en af de mest rædselsfulde og tragiske hændelser et menneske kan være vidne til i livet

— den ikke-materielle (ikke-økonomiske og eksistentielle) skade, som appellanten har lidt som far til ofret, og som udgøres af den uretfærdige smerte og lidelse over tabet af hans søn under så tragiske omstændigheder«.

21 Retten opfordrede herefter, for det første, parterne til skriftligt at tage stilling til, om retten til erstatning for den økonomiske skade, der er lidt af arvingerne efter Alessandro Missir Mamachi di Lusignano (som omhandlet ovenfor i præmis 20, første led), idet denne skade skal beregnes med henvisning til den del af dennes arbejdsindtægt, som de kunne forvente at modtage, hvis deres far fortsat havde været i live, var blevet overført til nævnte arvinger ved arveretlig overgang, således at et sagsanlæg blev iværksat af dem i deres egenskab af arvinger, i lighed med retten til erstatning for den ikke-økonomiske skade, som Alessandro Missir Mamachi di Lusignano selv led i tidspunktet mellem overfaldet på ham og hans død (som omhandlet ovenfor i præmis 20, andet led), eller om der ikke snarere var tale om en ret til erstatning for en skade, som tilhørte dem, derved at et sagsanlæg iværksættes jure proprio, og som således ikke var blevet overført til dem ved arveretlig overgang (såsom de skader, der er omhandlet ovenfor i punkt 20, tredje og fjerde led).

22 Uden at foregribe besvarelsen af dette spørgsmål, men i tæt tilknytning hertil, rejste Retten dernæst ex officio et anbringende om ufravigelige procesforudsætninger, som vedrørte den omstændighed, at Personaleretten ikke havde kompetence til at træffe afgørelse vedrørende påstanden om erstatning for de skader, der er omhandlet ovenfor i præmis 20, første, tredje og fjerde led.

23 Retten oplyste bl.a. parterne om den retspraksis, der kan udledes af Domstolens kendelse af 7. maj 1980, Fournier mod Kommissionen (forenede sager 114/79-117/79, Sml. s. 1529), Domstolens dom af 8. oktober 1986, Leussink m.fl. mod Kommissionen (forenede sager 169/83 og 136/84, Sml. s. 2801), generaladvokat Sir Gordon Slynns forslag til afgørelse i denne sag (Sml. s. 2818 og 2819) og Rettens dom af 3. marts 2004, Vainker mod Parlamentet (sag T-48/01, Sml. Pers. I-A, s. 51, og II, s. 197).

24 Retten fandt, at spørgsmålet under disse omstændigheder var, om det følger af den strenge retlige ramme, som er afgrænset ved artikel 268 TEUF og 270 TEUF, artikel 1 i bilag I til statutten for Domstolen og vedtægtens artikel 90 og 91, at en tjenestemands pårørende nødvendigvis er forpligtet til at anlægge to søgsmål, det ene ved Personaleretten og det andet ved Retten, alt efter om de indtræder i den pågældende tjenestemands rettigheder, eller om de nedlægger påstand om erstatning for en personlig økonomiske eller ikke-økonomisk skade.

25 Endelig opfordrede Retten parterne til at udtale sig om de konsekvenser, som i givet fald bør udledes, med henblik på denne appel og som svar på det ovenfor i præmis 22 nævnte anbringende om ufravigelige procesforudsætninger, såfremt andet led i det alternativ, der er anført ovenfor i præmis 21, skal lægges til grund, og såfremt det ovenfor i præmis 24 rejste spørgsmål endvidere skal besvares bekræftende.

26 Parterne afgav indlæg og besvarede Rettens mundtlige spørgsmål under retsmødet den 12. december 2013.

Parternes påstande

27 Appellanten har nedlagt følgende påstande:

— Den appellerede dom ophæves.

— Kommissionen tilpligtes at betale de ydelsesberettigede pårørende efter Alessandro Missir Mamachi di Lusignano et beløb på 3 975 329 EUR i erstatning for den lidte økonomiske skade.

— Det fastslås, at påstanden om erstatning for den lidte ikke-økonomiske skade kan antages til realitetsbehandling, og Kommissionen tilpligtes at betale:

  — til de nævnte ydelsesberettigede pårørende dels et beløb på 250 000 EUR i erstatning for den ikke-økonomiske skade, som ofret led inden sin død, dels et beløb på 1 276 512 EUR i erstatning for den ikke-økonomiske skade, som de har lidt som børn af ofret og vidner til det tragiske mord

  — til appellanten personligt et beløb på 212 752 EUR i erstatning for den ikke-økonomiske skade, som han har lidt som far til ofret.

— Kommissionen tilpligtes at betale de renter og morarenter, der er forfaldet i mellemtiden.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

28 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Sagen hjemvises til Personaleretten for så vidt angår påstanden om erstatning for de ikke-økonomiske skader.

— Under alle omstændigheder afvises og/eller forkastes appellen.

— Appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Appellen

Om Personalerettens kompetence til at træffe afgørelse i sagen i første instans

Parternes bemærkninger som svar på foranstaltningen med henblik på sagens tilrettelæggelse

29 Kommissionen har i de skriftlige bemærkninger, indleveret til Rettens Justitskontor den 10. september 2013, som svar på Rettens første spørgsmål (jf. ovenfor i præmis 21) først gjort gældende, at retten til erstatning for den økonomiske skade, som arvingerne efter Alessandro Missir Mamachi di Lusignano har lidt, er en ret, som tilkommer dem selv, og som de udleder direkte bl.a. af vedtægtens artikel 73, stk. 2, litra a), artikel 76 og 80.

30 Som svar på det ex officio rejste anbringende om ufravigelige procesforudsætninger (jf. ovenfor i præmis 22) har Kommissionen dernæst gjort gældende, at enhver tvist, som udspringer af en institutions påståede undladelse i forhold til en af dens tjenestemænd, i forbindelse med ansættelsesforholdet, som udelukkende reguleres af vedtægten, henhører under Personalerettens enekompetence i henhold til artikel 270 TEUF.

31 Kommissionen har i denne henseende for det første anført, at vedtægtens artikel 73, stk. 2, i tilfælde af en tjenestemands død erstatter det gensidigt bindende forhold mellem nævnte tjenestemand og institutionen, som afbrydes med dødsfaldet i henhold til vedtægtens artikel 47, litra g), med den pågældende institutions vedtægtsmæssige forhold til de i nævnte bestemmelse anførte personer, heriblandt de ydelsesberettigede pårørende.

32 Kommissionen har for det andet anført, at Personalerettens kompetence er begrundet ved den omstændighed, at det er den eventuelt skadelige og culpøse adfærd fra institutionens side i forhold til dens tjenestemand eller tidligere tjenestemand, som det drejer sig om.

33 Kommissionen har i denne forbindelse bemærket, at det er ubestridt, at Personaleretten har kompetence til at afgøre enhver tvist vedrørende anvendelsen af vedtægtens artikel 73, 76 og 80. Det er kun i tilfælde af, at ydelserne efter tjenestemandsvedtægtens ordning ikke er tilstrækkelige til at sikre fuld erstatning for den lidte skade, at de ydelsesberettigede vil kunne rejse krav om en anden erstatning, som kun vil kunne supplere den erstatning, der allerede er opnået i henhold til vedtægtens artikel 73 og ikke vil kunne overlappe denne (Domstolens dom i sagen Leussink m.fl. mod Kommissionen, præmis 13, og af 9.9.1999, sag C-257/98 P, Lucaccioni mod Kommissionen, Sml. I, s. 5251, præmis 21 og 22). Personaleretten vil ligeledes have kompetence til at træffe afgørelse vedrørende denne eventuelle supplerende erstatning, for så vidt som skaderne vil være forvoldt ved den samme culpøse adfærd fra institutionens side over for den pågældende tjenestemand.

34 Kommissionens synspunkt er ligeledes begrundet såvel af hensynet til retssikkerheden, hvad angår afgørelsen af den kompetente retsinstans, som ud fra en interesse i opbygningen af proceduren, hvorefter kun en enkelt ret er kompetent (jf. i denne retning Domstolens kendelse af 27.5.2004, sag C-517/03, IAMA Consulting mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 17).

35 Hvad angår den af Retten fremførte retspraksis, som er nævnt ovenfor i præmis 23, er denne ikke relevant i det foreliggende tilfælde, eftersom tjenestemanden i de omhandlede sager var i live. I et sådant tilfælde tillægger vedtægtens artikel 73, stk. 2, litra b) og c), nemlig alene den invalide tjenestemand en ret til erstatning, og ikke hans ydelsesberettigede. En afdød tjenestemands ydelsesberettigede er derimod udtrykkeligt omhandlet i vedtægtens artikel 73, stk. 2, litra a), som tillægger dem en selvstændig ret.

36 Såfremt Retten skulle finde, at Personaleretten ikke havde kompetence til at træffe afgørelse vedrørende påstandene om erstatning for den skade, som de ydelsesberettigede efter Alessandro Missir Mamachi di Lusignano har krævet jure proprio, har Kommissionen gjort gældende, at den appellerede dom bør ophæves, undtagen for så vidt som der heri er truffet afgørelse vedrørende påstanden om erstatning for den af Alessandro Missir Mamachi di Lusignano lidte ikke-økonomiske skade. Sidstnævnte påstand blev ifølge Kommissionen med rette afvist som følge af tilsidesættelse af den administrative procedure i vedtægtens artikel 90 og 91, og den appellerede dom bør stadfæstes på dette punkt.

37 I øvrigt er Kommissionen af den opfattelse, at Retten som appelinstans ikke ville kunne fortsætte med at behandle sagens realitet. Ifølge Kommissionen bør der herefter på ny anlægges sag ved Retten ved et almindeligt søgsmål i første instans, og det vil herefter påhvile denne at træffe afgørelse vedrørende såvel dette nye søgsmål som søgsmålet i den parallelle sag T-494/11.

38 Appellanten har ikke indleveret noget skriftligt svar på Rettens spørgsmål inden for den fastsatte frist. Under retsmødet overlod han det i denne forbindelse til Rettens skøn at træffe afgørelse herom.

Rettens bemærkninger

39 Indledningsvis må det afgøres, hvilke forskellige typer af skader appellanten påstår erstattet, ligesom det må afgøres, i hvilken egenskab appellanten handler i forhold til hver af disse skader.

40 Retten bemærker i denne forbindelse, at ifølge de almindelige principper, der er fælles for medlemsstaternes retssystemer for så vidt angår ansvar uden for kontraktforhold, sondrer hovedparten af ordningerne i tilfælde af skadelidtes død under omstændigheder som de i denne sag foreliggende mellem mindst tre typer skader, som generelt skal erstattes af den eller de ansvarlige, og som i det væsentlige svarer til følgende typologi:

— ikke-økonomisk skade, undertiden benævnt »ex haerede«, som ofret selv har lidt som følge af den psykiske lidelse, som gik forud for hans død, hvis det godtgøres, at han var vidende herom

— økonomisk skade, som ofrets pårørende har lidt, og som afhænger af den indtægt, som disse udledte af afdøde. For så vidt angår børn er der ofte tale om et kapitaliseret beløb, som fastsættes afhængigt af myndighedsalderen eller den alder, hvor studierne forventes afsluttet

— ikke-økonomisk skade, som ofrets pårørende har lidt som følge af en særligt følelsesmæssig tilknytning til skadelidte.

41 I stævningen i første instans i sag F-50/09, som har givet anledning til denne appel, fulgte appellanten selv denne typologi i forbindelse med hans opdeling af de forskellige krævede tab. Blandt de fire tab, der nævnes ovenfor i præmis 3, første og andet led, svarer det første tab således til den økonomiske skade, der personligt er lidt af Alessandro Missir Mamachi di Lusignanos børn, det andet tab svarer til den ikke-økonomiske skade »ex haerede«, som Alessandro Missir Mamachi di Lusignano led inden sin død, og som kræves på vegne af hans arvinger, det tredje tab svarer til den personlige ikke-økonomiske skade, som Alessandro Missir Mamachi di Lusignanos børn har lidt, og det fjerde tab svarer til den personlige ikke-økonomiske skade, som appellanten har lidt som far til Alessandro Missir Mamachi di Lusignano.

42 Med henblik på denne dom baserer Retten sig herefter på følgende to forudsætninger:

— Den ikke-økonomiske skade ex haerede, dvs. den skade, som Alessandro Missir Mamachi di Lusignano led inden sin død, kræves af hans ydelsesberettigede i disses egenskab af sådanne, og ikke på disses egne vegne, idet retten til erstatning herfor nemlig blev overført til dem ved arveretlig overgang, i henhold til bestemmelserne i den nationale ret, der finder anvendelse vedrørende arv.

— De tre andre typer skader, som kræves erstattet i denne sag, nemlig børnenes økonomiske og ikke-økonomiske skader og Alessandro Missir Mamachi di Lusignanos fars ikke-økonomiske skade, kræves af appellanten og hans børnebørn på egne vegne, uafhængigt af deres egenskab af ydelsesberettigede.

43 Det er under hensyn til disse to forudsætninger, at de kompetencespørgsmål, som dette anbringende rejser, skal undersøges.

44 Hvad angår afgørelsen af, hvilke kompetenceregler der finder anvendelse i den foreliggende sag, bemærker Retten, at den i henhold til artikel 256, stk. 1, TEUF har kompetence til som første instans at træffe afgørelse i bl.a. de sager, der er omhandlet i artikel 268 TEUF og 270 TEUF, bortset fra sager, der henvises til en specialret oprettet i medfør af artikel 257, og sager, der i henhold til statutten for Domstolen er forbeholdt Domstolen.

45 Eftersom artikel 1 i bilag I til statutten for Domstolen, som blev indsat i nævnte statut ved Rådets afgørelse 2004/752, Euratom af 2. november 2004 om oprettelse af en ret for EU-personalesager (EUT L 333, s. 7), i medfør af artikel 256 TEUF har tildelt Personaleretten kompetence til i første instans at træffe afgørelse i søgsmål anlagt i henhold til artikel 270 TEUF, som vedrører alle tvister mellem Unionen og dens ansatte med de begrænsninger og på de betingelser, der er fastsat i vedtægten eller følger af de ansættelsesvilkår, der gælder for sidstnævnte, har Retten ikke længere kompetence til i første instans at træffe afgørelse i erstatningssøgsmål anlagt i henhold til artikel 270 TEUF (Rettens kendelse af 8.7.2009, sag T-545/08, Thoss mod Revisionsretten, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 26). Omvendt har Personaleretten kun kompetence, når den får forelagt et søgsmål, som er gyldigt anlagt i henhold til artikel 270 TEUF.

46 Unionens domstolsordning, som fastsat ved EUF-traktaten, statutten for Domstolen og Rådets afgørelser om Retten og Personaleretten, indeholder således en præcis afgrænsning af Rettens og Personalerettens respektive kompetencer, således at en af disse to retsinstansers kompetence til at træffe afgørelse i første instans i et søgsmål nødvendigvis udelukker den andens kompetence.

47 I Unionens nuværende retstilstand følger denne afgrænsning sagsøgerens personlige status og tvistens udspring, i overensstemmelse med fast retspraksis, hvorefter en tvist mellem en tjenestemand og hans nuværende eller tidligere institution, der hidrører fra det ansættelsesforhold, som knytter den pågældende til institutionen, er omfattet af artikel 270 TEUF (tidligere 236 EF) og vedtægtens artikel 90 og 91 og følgelig ikke falder ind under anvendelsesområdet for artikel 268 TEUF (tidligere artikel 235 EF) og artikel 340 TEUF (tidligere artikel 288 EF), som regulerer den almindelige ordning vedrørende Unionens ansvar uden for kontraktforhold (Domstolens dom af 22.10.1975, sag 9/75, Meyer-Burckhardt mod Kommissionen, Sml. s. 1171, præmis 7, af 17.2.1977, sag 48/76, Reinarz mod Kommissionen og Rådet, Sml. s. 291, præmis 10, og af 4.7.1985, sag 176/83, Allo m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 2155, præmis 18, samt Domstolens kendelse af 10.6.1987, sag 317/85, Pomar mod Kommissionen, Sml. s. 2467, præmis 7, og Rettens dom af 14.10.2004, sag T-1/02, Polinsky mod Domstolen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 47).

48 Under disse omstændigheder gør nævnte retspraksis det ikke muligt at afgøre, om Alessandro Missir Mamachi di Lusignanos pårørende burde have indbragt deres påstand om erstatning for den, såvel økonomiske som ikke-økonomiske, personlige skade, som de mener at have lidt, for Retten eller Personaleretten. I modsætning til det af Kommissionen påståede omhandler denne retspraksis nemlig

kun specifikt tilfældet af en tvist i) mellem en tjenestemand eller en tidligere tjenestemand og den institution, ved hvilken han er eller var ansat, og ii) som hidrører fra det ansættelsesforhold, som knytter den pågældende til institutionen, og den kan følgelig kun delvist overføres til tilfældet med en tvist, som ganske vist hidrører fra ansættelsesforholdet, men som ikke er en tvist mellem en tjenestemand eller en tidligere tjenestemand, men mellem en nær tredjemand, som er medlem af dennes familie, eller som indtræder i hans rettigheder, og den institution, ved hvilken denne tjenestemand er eller var ansat.

49 Hvis denne tredjemand indtræder i den pågældende tjenestemands eller tidligere tjenestemands rettigheder, og hvis han således handler i egenskab af dennes ydelsesberettigede og i denne egenskab kræver erstatning for en skade, som tjenestemanden selv har lidt, med henblik på, at erstatningen skal indgå i dødsboet, er en sådan overførsel påkrævet, eftersom tvisten, uanset den skete arveretlige overgang, forbliver en tvist mellem en tjenestemand og den institution, ved hvilken han var ansat, og som hidrører fra det ansættelsesforhold, som bestod mellem den afdøde tjenestemand og institutionen.

50 I det foreliggende tilfælde gælder denne betragtning for så vidt angår den anden skade, som appellanten har krævet, som nævnt ovenfor i præmis 20, dvs. den ikke-økonomiske skade ex haerede, som Alessandro Missir Mamachi di Lusignano led mellem tidspunktet for overfaldet på ham og hans død. I dette omfang fandt Personaleretten med rette, i sidste punktum i den appellerede doms præmis 116, at den ovenfor i præmis 47 nævnte retspraksis kunne overføres til en tvist mellem den afdøde tjenestemands ydelsesberettigede pårørende eller deres legale repræsentant og den institution, ved hvilken den afdøde tjenestemand var ansat.

51 Hvis nævnte tredjemand derimod handler med henblik på at opnå erstatning for en personlig skade, uanset om denne skade er økonomisk eller ikke-økonomisk, er en sådan overførsel af den pågældende retspraksis ikke berettiget, hverken henset til dennes indhold eller de principielle overvejelser, som ligger til grund herfor. Selv om det antages, at en sådan tvist udspringer af ansættelsesforholdet mellem den pågældende tjenestemand og institutionen, foreligger den personlige subjektive betingelse, som er knyttet til en status som tjenestemand, der indehaver de pågældende rettigheder, under alle omstændigheder ikke, og Personaleretten har derfor principielt ikke saglig kompetence til at træffe afgørelse herom i henhold til artikel 270 TEUF og vedtægtens artikel 90 og 91.

52 I modsætning til det af Kommissionen påståede stadfæster Rettens dom af 16. december 2010, Kommissionen mod Petrilli (sag T-143/09 P), denne analyse og redegør for begrundelsen herfor. I denne doms præmis 46 fastslog Retten, at tvister inden for personaleretsområdet, der vedrører artikel 236 EF (nu artikel 270 TEUF) og vedtægtens artikel 90 og 91, herunder tvister, der omhandler erstatning for den skade, som en tjenestemand eller en øvrig ansat har lidt, er underlagt særlige regler i forhold til de regler, der følger af de generelle principper om Unionens erstatningsansvar uden for kontrakt inden for rammerne af artikel 235 EF (nu artikel 268 TEUF) og artikel 288 EF (nu artikel 340 TEUF). Når Unionen handler som arbejdsgiver, er den nemlig ifølge Retten underlagt et skærpet ansvar, der kommer til udtryk ved en pligt til at erstatte den skade, som personalet måtte lide, som følge af de ulovligheder, Unionen måtte begå i denne egenskab, mens den ifølge almindelig ret kun er forpligtet til at erstatte den skader, der er forvoldt ved en »tilstrækkelig karakteriseret« tilsidesættelse af en retsregel (fast retspraksis siden Domstolens dom af 4.7.2000, sag C-352/98 P, Bergaderm og Goupil mod Kommissionen, Sml. I, s. 5291).

53 Disse betragtninger vedrørende den almindelige og specielle ordning for Unionens skærpede ansvar i forhold til dens ansatte, bl.a. begrundet ved ansættelsesforholdet, med dets specifikke rettigheder og forpligtelser såsom omsorgspligten, og ved det tillidsforhold, som skal foreligge mellem institutionen og dens tjenestemænd, i almenhedens interesse, foreligger netop ikke i tilfældet med en tredjemand, som ikke er tjenestemand. Selv hvad angår en tjenestemands nærtstående familiemedlemmer, og med

forbehold af sociale ydelser som de i vedtægtens artikel 76 omhandlede, anerkender retspraksis ikke, at institutionerne har en omsorgspligt over for disse (dommen i sagen Leussink m.fl. mod Kommissionen, præmis 21-23).

54 Denne retning i retspraksis bekræftes endvidere af de afgørelser, der er nævnt ovenfor i præmis 23.

55 I kendelsen i sagen Fournier mod Kommissionen godkendte Domstolen således principielt, i det mindste stiltiende, at en tjenestemands familiemedlemmer, som handler »på egne vegne«, og som kræver erstatning for et »personligt« lidt tab, skal anvende artikel 178 EØF (nu artikel 268 TEUF) i stedet for artikel 179 EØF (nu artikel 270 TEUF).

56 Domstolen stadfæstede dette valg i dommen i sagen Leussink m.fl. mod Kommissionen, i en sammenhæng, hvor sagsøgerne udtrykkeligt havde baseret deres erstatningssøgsmål på et forskelligt retsgrundlag, alt efter om de var tjenestemænd eller ikke, dvs. artikel 179 EØF for Gerhardus Leussinks vedkommende og artikel 178 EØF og 215, stk. 2, EØF for så vidt angik hans kone og børn.

57 I forslaget til afgørelse i sagen Leussink m.fl. mod Kommissionen anerkendte generaladvokat Sir Gordon Slynn, at familiens søgsmål med rette var blevet anlagt i henhold til artikel 178 EØF og 215 EØF, da der var tale om den familien påførte selvstændige skade og ikke om en tvist mellem en tjenestemand og hans institution.

58 Uden formelt at tage stilling til dette spørgsmål godkendte Domstolen ikke desto mindre valget af artikel 178 EØF frem for artikel 179 EØF, hvad angik tjenestemandens familie, i præmis 25 i dommen i sagen Leussink m.fl. mod Kommissionen, selv om den fandt, at tvisten »udsprang af forholdet mellem tjenestemanden og institutionen«. Endvidere baserede Domstolen udtrykkeligt sin afgørelse vedrørende sagens omkostninger på artikel 69 i dens procesreglement, dvs. den bestemmelse, som finder anvendelse på søgsmål anlagt af privatpersoner, som ikke er tjenestemænd.

59 I dommen i sagen Vainker mod Parlamentet frifandt Retten endelig Parlamentet i det søgsmål, der var anlagt af Brenda Vainker, idet den baserede sig på retspraksis i dommen i sagen Leussink m.fl. mod Kommissionen, og idet den stiltiende godkendte valget af artikel 235 EF som det korrekte retsgrundlag for dette søgsmål.

60 I øvrigt må Kommissionens argumenter, som i det væsentlige er baseret på vedtægtens artikel 73, stk. 2, litra a), forkastes.

61 Ganske vist er muligheden for, endog forpligtelsen til, for en afdød tjenestemænds ydelsesberettigede at anlægge et søgsmål på grundlag af artikel 270 TEUF og vedtægtens artikel 90 og 91 med henblik på at få tildelt de i vedtægtens artikel 73, stk. 2, litra a), fastsatte ydelser allerede anerkendt, i det mindste stiltiende, af Unionens retsinstanser (Rettens dom af 9.1.1996, sag T-23/95, Bitha mod Kommissionen, Sml. Pers. I-A, s. 13, og II, s. 45, og Personalerettens dom af 20.1.2009, sag F-32/08, Klein mod Kommissionen, Sml. Pers. I-A-1, s. 5, og II-A-1, s. 13; jf. ligeledes i denne retning og analogt Rettens kendelse af 19.6.2001, sag T-145/00, Hotzel-Wagenknecht mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 17).

62 Imidlertid gælder denne argumentation, for det første, kun for de ydelsesberettigede, der specifikt er opregnet i vedtægtens artikel 73, stk. 2, litra a), dvs. ægtefællen og børnene eller, såfremt disse ikke findes, andre efterkommere eller, såfremt disse ikke findes, slægtninge i opstigende linje eller endelig, såfremt disse ikke findes, institutionen. Selv hvis det således i det foreliggende tilfælde antages, at Kommissionens argumentation finder anvendelse for så vidt angår Alessandro Missir Mamachi di Lusignanos fire børn, finder den ikke anvendelse på appellanten Livio Missir Mamachi di Lusignano selv, idet denne ikke er ydelsesberettiget som omhandlet i vedtægtens artikel 73, stk. 2, litra a), når der findes børn. Argumentationen finder heller ikke anvendelse på moderen, broderen og søsteren til Alessandro Missir Mamachi di Lusignano, som er sagsøgere i den parallelle sag T-494/11.

63 For det andet medfører denne argumentation, at den processuelle gennemførelse af de almindelige regler om Unionens ansvar uden for kontraktforhold underkastes den processuelle gennemførelse af den særlige ret til social sikring for tjenestemænd som fastsat i vedtægten. Der findes imidlertid ingen gyldig grund til, at Personalerettens særlige kompetence i forhold til tjenestemænd således skulle gå forud for Rettens almindelige kompetence til at træffe afgørelse i enhver tvist vedrørende Unionens ansvar.

64 Selv hvad angår Alessandro Missir Mamachi di Lusignanos fire børn er der i det foreliggende tilfælde endvidere for det tredje ikke tale om Kommissionens forpligtelse til at betale de garanterede vedtægtsmæssige ydelser, som i øvrigt allerede er blevet udbetalt til de berørte, men om dens eventuelle forpligtelse til at erstatte de påståede økonomiske og ikke-økonomiske skader fuldt ud. Retten påpeger i denne forbindelse, at appellanten i forbindelse med det tredje appelanbringende specifikt har gjort gældende, at Personaleretten begik en retlig fejl ved med henblik på erstatningen af disse skader at tage hensyn til nævnte vedtægtsmæssige ydelser, der indrømmes Alessandro Missir Mamachi di Lusignanos børn. Under disse omstændigheder synes det ikke muligt at basere en regel om Personalerettens kompetence på bestemmelsen i vedtægtens artikel 73, stk. 2, litra a), når det netop er gjort gældende, at nævnte artikel ikke udgør grundlaget for det søgsmål, der er anlagt på vegne af Alessandro Missir Mamachi di Lusignanos fire børn.

65 Det følger af alle de ovenstående bemærkninger, at den eneste retlige ramme, der afgrænses ved artikel 268 TEUF og 270 TEUF, artikel 1 i bilag I til statutten for Domstolen og vedtægtens artikel 90 og 91, under omstændigheder som dem, der foreligger i denne sag, påbyder at konkludere, at en afdød tjenestemands pårørende nødvendigvis er forpligtet til at anlægge to søgsmål, et ved Personaleretten og et andet ved Retten, alt efter om de indtræder i den pågældende tjenestemands rettigheder, eller om de nedlægger påstand om erstatning for en økonomisk eller ikke-økonomisk personlig skade.

66 Det følger ligeledes af det foregående, at disse to erstatningssøgsmål er underlagt forskellige materielle betingelser i overensstemmelse med den sondring, der blev foretaget af Retten i dommen i sagen Kommissionen mod Petrilli, og som er anført ovenfor i præmis 52 og 53.

67 Det følger endvidere af det foregående, at de omhandlede pårørende, når de anlægger erstatningssag ved Personaleretten, er underlagt de frister og andre proceduremæssige krav, såsom reglen om overensstemmelse mellem den forudgående administrative klage og søgsmålet, der er fastsat i vedtægtens artikel 90 og 91 (jf. i denne retning Domstolens dom af 1.4.1987, sag 257/85, Dufay mod Parlamentet, Sml. s. 1561, præmis 21), mens de kun er underlagt den forældelsesfrist på fem år, der er fastsat i artikel 46, stk. 1, i statutten for Domstolen, som finder anvendelse på rettergangsmåden ved Retten i henhold til nævnte statuts artikel 53, stk. 1, når de anlægger sag ved Retten.

68 En sådan processuel dobbelthed er i mange henseender dybt utilfredsstillende, både for de berørte parter og for Unionens retsinstanser. Opdelingen af søgsmålene som følge af en streng anvendelse af den ovenfor i præmis 65 udledte regel vil nemlig give anledning til alvorlige ulemper, såsom en besværliggørelse af procedurerne og en fordyrelse heraf for borgerne, et spild af Unionens retsinstansers begrænsede ressourcer og, mest af alt, en risiko for modstridende retsafgørelser truffet inden for rammerne af samme tvist, som er uforenelig med retssikkerhedsprincippet.

69 Under sådanne omstændigheder skal der ifølge principper, der er vidt anerkendte i medlemsstaternes retsplejesystemer, findes mekanismer til forebyggelse eller løsning af kompetencestridigheder mellem retsinstanser, der samtidigt har fået eller kan få forelagt en sag, såsom kompetenceudvidelser, kompetenceoverførsler eller påstande om afvisning på grund af manglende kompetence, anerkendelse af den højere retsinstans' beføjelse til at påkende sagens formalitet og realitet, fortrinsret for den første retsinstans, der har fået sagen forelagt eller anvendelse af retsordsproget accessorium sequitur principale (jf. i denne retning Domstolens dom af 15.1.1987, sag 266/85, Shenavai, Sml. s. 239, præmis 19), idet disse mekanismer enten er fastsat i loven eller fastlagt ved retspraksis.

70 I EU-retten har Domstolen ligeledes allerede undladt at anvende den strenge processuelle ramme, der er fastsat i de gældende retsakter, for gennem retspraksis at fravige endog ufravigelige kompetence- eller procedureregler, idet den hovedsageligt har ladet sig inspirere af procesøkonomiske hensyn og retsplejehensyn.

71 Hvad angår kompetencereglerne forkastede Domstolen således i kendelsen i sagen IAMA Consulting mod Kommissionen Rettens fremgangsmåde, hvorefter denne havde henholdt sig til de strenge rammer for bestemmelsen i artikel 225, stk. 1, EF, sammenholdt med artikel 51 i statutten for Domstolen, og anvendte en regel fastlagt ved retspraksis, idet denne løsning var begrundet i »procesøkonomiske grunde og […] den prioriterede stilling for den ret, ved hvilken sagen først er anlagt, betragtninger, som ligeledes er almindeligt anerkendt i medlemsstaternes retsplejesystemer« (kendelsens præmis 17).

72 Hvad angår procedurereglerne fraveg Domstolen, selv om der ifølge ordningen i vedtægtens artikel 90 og 91 forud for et søgsmål skal foreligge en lovlig gennemført administrativ procedure, og således en forudgående administrativ klage, gennem retspraksis denne regel, med henblik på at gøre det muligt direkte at anlægge sag ved Unionens retsinstanser for så vidt angår et ret stort udvalg af afgørelser, såsom afgørelser truffet af udvælgelseskomitéer eller afgørelser vedrørende bedømmelsesrapporter, med hensyn til hvilke ansættelsesmyndigheden ikke råder over nogen skønsbeføjelse i forbindelse med en sådan klage (jf. bl.a. for så vidt angår afgørelser truffet af udvælgelseskomitéer Domstolens dom af 14.6.1972, sag 44/71, Marcato mod Kommissionen, Sml. s. 427, og af 7.5.1986, sag 52/85, Rihoux m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1555, på s. 1567, og for så vidt angår bedømmelsesrapporter Domstolens dom af 3.7.1980, forenede sager 6/79 og 97/79, Grassi mod Rådet, Sml. s. 2141, og af 15.3.1989, sag 140/87, Bevan mod Kommissionen, Sml. s. 701). Denne retspraksis er begrundet i den omstændighed, at en klage over en afgørelse truffet af en udvælgelseskomité eller over en bedømmelsesrapport »er meningsløs«, idet den berørte institution ikke har beføjelse til at annullere eller ændre afgørelser truffet af en udvælgelseskomité eller bedømmelser foretaget af bedømmere. Følgelig ville en alt for indskrænkende fortolkning af vedtægtens artikel 91, stk. 2, »ene og alene […] bevirke en nytteløs forlængelse af proceduren« (Domstolens dom af 16.3.1978, sag 7/77, Ritter von Wüllerstorff und Urbair, Sml. s. 769).

73 I lyset af disse fortilfælde, og når retssikkerhedshensyn, retsplejehensyn, procesøkonomiske hensyn og hensynet til at undgå modstridende retsafgørelser gør det bydende nødvendigt, finder Retten, at appellanterne under omstændigheder som de i denne sag foreliggende, hvor de ydelsesberettigede efter en afdød tjenestemand eller øvrig ansat kræver erstatning for diverse skader forvoldt ved samme retsakt, såvel i deres egenskab af ydelsesberettigede som på egne vegne navn og jure proprio, kan forene disse krav og anlægge et fælles søgsmål.

74 Dette fælles søgsmål skal anlægges ved Retten, idet Retten ikke blot er en »generel« eller »almindelig« domstol, som i denne egenskab har »fuld prøvelsesret«, i modsætning til Personaleretten, som er en særlig retsinstans, men også er den højere ret, hvortil Personaleretten er »tilknyttet«, ifølge ordlyden af artikel 257 TEUF. Det bemærkes i denne forbindelse, at når der for to retsinstanser af forskellig rang anlægges sager, som har samme genstand, er det almindeligvis den højere ret, der har kompetence til at afgøre hele tvisten. I EU-retten bestemmes således i artikel 8, stk. 3, andet afsnit, i bilag I til statutten for Domstolen, at såfremt der indbringes sager for EU-Personaleretten og Retten, som har samme genstand, erklærer Personaleretten sig inkompetent, således at Retten kan træffe afgørelse. En tilsvarende løsning er fastsat i artikel 54, tredje afsnit, i statutten for Domstolen, såfremt der indbringes sager for Domstolen og Retten, som har samme genstand, som rejser de samme fortolkningsspørgsmål, eller hvori gyldigheden af den samme retsakt anfægtes.

75 Det bemærkes endvidere i denne forbindelse, at hvis den afdøde tjenestemands nærtstående under omstændigheder som de i denne sag foreliggende var forpligtet til at anlægge to søgsmål, ville dette indebære, at der for Retten og Personaleretten samtidigt blev indbragt sager, som har samme genstand, dvs. nærmere bestemt påstande om erstatning for den skade, der følger af den pågældende

tjenestemands død, og hvor ansvaret herfor må antages at kunne tilskrives samme fejl begået af den sagsøgte institution. Under sådanne omstændigheder ville Personaleretten imidlertid straks, i medfør af artikel 8, stk. 3, andet afsnit, i bilag I til vedtægten for Domstolen, skulle erklære sig inkompetent, således at Retten kan træffe afgørelse.

76 Under sådanne omstændigheder synes bekræftelsen af en regel om overførsel af kompetence til fordel for Retten ligeledes at være resultatet af reglen i artikel 8, stk. 3, i bilag I til vedtægten for Domstolen. Under disse omstændigheder ville det være meningsløst at forpligte de berørte til at anlægge sag ved Personaleretten, og en alt for indskrænkende fortolkning af den kompetence, der er afgrænset i artikel 268 TEUF og 270 TEUF, artikel 1 i bilag I til vedtægten for Domstolen og vedtægtens artikel 90 og 91, ville ene og alene bevirke en nytteløs forlængelse af proceduren (jf. i denne retning og analogt den ovenfor i præmis 72 nævnte retspraksis fra Domstolen).

77 I det specifikt foreliggende tilfælde følger det af de foregående betragtninger, at Personaleretten ab initio ikke havde kompetence til at træffe afgørelse i denne sag, undtagen for så vidt angår påstanden om erstatning for den ikke-økonomiske skade ex haerede, som Alessandro Missir Mamachi di Lusignano led inden sin død.

78 Følgelig må det ex officio konstateres, at Personaleretten i medfør af reglen om streng fordeling af kompetencen mellem de pågældende to retsinstanser ikke havde kompetence til at træffe afgørelse vedrørende påstanden om erstatning for den, såvel økonomiske som ikke-økonomiske, skade, som appellanten personligt og de ydelsesberettigede efter Alessandro Missir Mamachi di Lusignano har lidt, og den appellerede dom bør i dette omfang ophæves.

79 Konsekvenserne af denne ophævelse vil blive undersøgt i præmis 102 og 103 nedenfor.

80 I øvrigt bør behandlingen af appelsagen for så vidt angår appellantens anbringender alene fortsætte, i det omfang Personaleretten havde kompetence til at træffe afgørelse vedrørende den påstand, som den havde fået forelagt, dvs. for så vidt angår dens afgørelse vedrørende påstanden om erstatning for den ikke-økonomiske skade ex haerede, som Alessandro Missir Mamachi di Lusignano led inden sin død.

Om det første anbringende om den retlige fejl, som Personaleretten begik derved, at den afviste påstanden om erstatning for den ikke-økonomiske skade ex haedere, som Alessandro Missir Mamachi di Lusignano led inden sin død

81 Det første anbringende er opdelt i tre led. Eftersom dette anbringendes andet led imidlertid vedrører afvisningen af påstanden om erstatning af den ikke-økonomiske skade, som appellanten personligt har lidt, vil det ikke blive gjort til genstand for en nærmere undersøgelse, henset til ophævelsen af den appellerede dom for så vidt angår dette aspekt, som allerede er foretaget i forbindelse med undersøgelsen af det ex officio rejste anbringende vedrørende ufravigelige procesforudsætninger.

82 Med dette anbringendes første led, som nærmere bestemt vedrører afvisningen af påstanden om erstatning for den ikke-økonomiske skade, som den myrdede tjenestemand led inden sin død (ikke-økonomisk skade ex haedere), har appellanten gjort gældende, at den processuelle regel om overensstemmelse, der finder anvendelse på søgsmål i tjenestemandssager, kræver samme grundlag og samme genstand mellem den administrative klage og søgsmålet, og ikke, som Personaleretten urigtigt fastslog, mellem ansøgningen og klagen. Appellanten har bl.a., i denne retning, påberåbt sig Domstolens dom af 1. juli 1976, Sergy mod Kommissionen (sag 58/75, Sml. s. 1139). I det foreliggende tilfælde indeholdt klagen af 10. september 2008 imidlertid klart en påstand om erstatning for den ikke-økonomiske skade, som den myrdede tjenestemand og hans ydelsesberettigede led inden tjenestemandens død.

83 Med det tredje led i anbringendet har appellanten desuden nærmere bestemt gjort gældende, at reglen om overensstemmelse, som anvendt af Personaleretten, begrænser retten til en effektiv domstolsbeskyttelse.

84 Kommissionen har svaret, at Personaleretten ikke har begået nogen retlig fejl i denne forbindelse, og at overholdelsen af den administrative procedure ikke tilsidesætter princippet om en effektiv domstolsbeskyttelse, idet dette kan underlægges begrænsninger, forudsat at disse er nødvendige for at tilgodese de almene hensyn, og forudsat at begrænsningerne ikke indebærer et uforholdsmæssigt og uantageligt indgreb over for det centrale indhold af disse rettigheder (Domstolens dom af 18.3.2010, forenede sager C-317/08 - C-320/08, Alassini m.fl., Sml. I, s. 2213, præmis 63 ff.).

85 Retten er i denne forbindelse af den opfattelse, at Personaleretten i den appellerede doms præmis 84-86 har tilsidesat de proceduremæssige regler og krav, der følger af vedtægtens artikel 90 og 91, i forbindelse med en tjenestemandssag, som har en rent erstatningsmæssig karakter.

86 Personaleretten har ganske vist i den appellerede doms præmis 82 med rette henvist til retspraksis, hvorefter gælder, at inden for rammerne af klageadgangen i henhold til vedtægtens artikel 90 og 91 skal den administrative procedure, når et søgsmål, som i det foreliggende tilfælde, har en rent erstatningsmæssig karakter i den forstand, at det ikke indeholder nogen påstand om annullation af en bestemt retsakt, men udelukkende har til formål at opnå erstatning for tab, der angiveligt er lidt som følge af en række fejl eller undladelser, der ikke har nogen retsvirkninger, og derfor ikke kan kvalificeres som retsakter, der indeholder et klagepunkt, nødvendigvis begynde med indgivelse af en ansøgning, hvorved ansøgeren anmoder ansættelsesmyndigheden om at erstatte det påståede tab og i givet fald fortsætte med indgivelse af en klage over den beslutning, hvorved ansøgningen afslås, idet et senere anlagt søgsmål i modsat fald vil blive afvist (jf. Rettens dom i sagen Saby mod Kommissionen, præmis 31, og dom af 13.12.2012, sag T-595/11 P, A mod Kommissionen, præmis 111 og 118 og den deri nævnte retspraksis).

87 I den appellerede doms præmis 83 har Personaleretten ligeledes med rette henvist til fast retspraksis, hvorefter de påstande, der nedlægges for Unionens retsinstanser, skal have samme genstand som dem, der er anført i klagen, og kun kan indeholde klagepunkter, der hviler på samme grundlag som de i klagen anførte, idet disse klagepunkter kan uddybes under den retslige procedure ved fremførelse af anbringender og argumenter, som ikke nødvendigvis figurerer i klagen, men som står i nøje forbindelse med den (jf. Domstolens dom af 23.4.2002, sag C-62/01 P, Campogrande mod Kommissionen, Sml. I, s. 3793, præmis 34 og den deri nævnte retspraksis).

88 I den appellerede doms præmis 84 har Personaleretten imidlertid udviklet denne retspraksis og tilføjet, at ud fra et rent erstatningsmæssigt synspunkt kan begrebet »årsag« ikke defineres ved en henvisning til »klagepunkter« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i den i foregående præmis nævnte retspraksis, men ved henvisning til de »erstatningspåstande«, som den berørte tjenestemand har påberåbt sig i sin erstatningsansøgning, og at det er erstatningspåstandene, der angiver genstanden for den af tjenestemanden ønskede erstatning, og følgelig også genstanden for den ansøgning, som administrationen skal tage stilling til.

89 I den appellerede doms præmis 85 har Personaleretten ud fra de betragtninger, der er anført ovenfor i præmis 86-88, konkluderet, at Unionens retsinstanser kun kan antage erstatningspåstande, der er baseret på forskellige former for skader, til realitetsbehandling, hvis der forinden først er indgivet en ansøgning til administrationen, der har samme genstand, og som vedrører de samme tab, og dernæst en klage over den afgørelse, hvorved administrationen udtrykkeligt eller stiltiende har taget stilling til ansøgningen.

90 I denne forbindelse bemærkes først, at disse betragtninger og de konklusioner, som er udledt heraf, følger af en sammenblanding af begreberne »genstand« og »årsag«. Nærmere bestemt kan begrebet »årsag« i modsætning til det i sidstnævnte punktum i den appellerede doms præmis 84 anførte ikke

defineres ved en henvisning til de »erstatningspåstande«, som den berørte tjenestemand har påberåbt sig i sin erstatningsansøgning, eftersom disse reelt angiver »genstanden« for erstatningsansøgningen, således som Personaleretten i øvrigt straks har tilføjet i sidste punktum i samme præmis 84.

91 Under alle omstændigheder er de nævnte betragtninger og konklusioner ikke forenelige med den retspraksis, som de støtter sig på, og især ikke med de principper, som ligger til grund for denne retspraksis.

92 Der skal i denne forbindelse først henvises til retspraksis efter Domstolens dom af 26. januar 1989, Koutchoumoff mod Kommissionen (sag 224/87, Sml. s. 99), hvorefter en erstatningspåstand, der fremsættes for første gang for Retten, inden for det retsmiddelsystem, der er fastsat i vedtægtens artikel 90 og 91, kan antages til realitetsbehandling, selv om den forudgående administrative klage kun tilsigtede at opnå annullation af den påståede skadelige afgørelse, da en påstand om annullation kan indebære en påstand om erstatning af det lidte tab (Rettens dom af 13.7.1995, sag T-44/93, Saby mod Kommissionen, Sml. Pers. I-A, s. 175, og II, s. 541, præmis 28).

93 Ifølge fast retspraksis kræves det ligeledes ikke, at en påstand om morarenter i tilfælde af den anfægtede afgørelses annullation udtrykkeligt skal være nævnt i den foregående administrative klage for at kunne fremmes til realitetsbehandling ved Retten (Rettens dom af 30.3.1993, sag T-4/92, Vardakas mod Kommissionen, Sml. II, s. 357, præmis 50, af 8.6.1995, sag T-583/93, P mod Kommissionen, Sml. Pers. I-A, s. 137, og II, s. 433, præmis 50, og af 12.11.2002, sag T-271/01, Cejudo mod Kommissionen, Sml. Pers. I-A, s. 221, og II, s. 1109).

94 I modsætning til det af Personaleretten i den appellerede doms præmis 90 påståede gælder denne retspraksis ikke specifikt for annullationssøgsmål, og det kan ikke konkluderes, at den vil være uanvendelig på rene erstatningssøgsmål.

95 I dom af 8. oktober 1992, Meskens mod Parlamentet (sag T-84/91, Sml. II, s. 2335, præmis 44), som vedrørte et rent erstatningssøgsmål, fastslog Retten således, at påstanden om tilkendelse af erstatning for økonomisk og ikke-økonomisk skade, som er forvoldt en tjenestemand ved en afgørelse fra administrationen, og som er fremsat under et erstatningssøgsmål, ikke, henset til bestemmelsen om, at den forudgående administrative klage og søgsmålet skal have samme genstand, skal anses for forskellige fra påstande, der dels tilsigter annullation af denne afgørelse, og dels tilsigter tilkendelse af erstatning for ikke-økonomisk skade, som den pågældende har lidt, og som er fremsat i klagen. Det må nemlig erkendes, at en påstand om annullation af en afgørelse, der indeholder et klagepunkt, og som er fremsat i klagen, kan indebære en påstand om erstatning for økonomisk og ikke-økonomisk skade, som afgørelsen har kunnet forvolde.

96 I den sag, der gav anledning til dommen i sagen Sergy mod Kommissionen, forkastede Domstolen endvidere den af Kommissionen rejste formalitetsindsigelse vedrørende to af påstandens forskellige erstatningspunkter, idet disse ikke var medtaget i den forudgående administrative klage, og udtalte, at formålet med vedtægtens artikel 91 er, at konflikter mellem tjenestemænd eller øvrige ansatte og administrationen så vidt muligt skal løses i mindelighed, at bestemmelsens formål derimod ikke er strengt og endeligt at fastlægge indholdet af en eventuel senere retssag, såfremt krav, der fremsættes herunder, hverken ændrer årsagen eller genstanden for den administrative klage, at sagsøgeren i sin klage efter en fremstilling af klagepunkterne gjorde gældende, at hans for sene genindtræden havde medført et betydeligt tab for ham, hvis »vigtigste elementer« han opregnede i det følgende, og at de øvrige elementer, som ifølge sagsøgeren skyldtes administrationens adfærd, og som omhandlede erstatning for tab, som sagsøgeren påstod at have lidt ved denne adfærd, under disse omstændigheder kunne påkendes af Domstolen (jf. dommens præmis 31-36).

97 Selv om denne retspraksis i snæver forstand kun vedrører reglen om overensstemmelse mellem den administrative klage og søgsmålet, kan de principper, som ligger til grund herfor, og således de lempelser, som den tillader, ligeledes overføres til reglen om »overensstemmelse« mellem ansøgningen og klagen, som gælder for søgsmål af rent erstatningsmæssig karakter, således som anført ovenfor i præmis 86.

98 Henset til denne retspraksis og til disse principper må det derfor konkluderes, at Personaleretten har begået en retlig fejl i den appellerede doms præmis 84-86. Følgelig bør det første anbringende tiltrædes, og den appellerede dom bør ophæves, for så vidt som der heri gives Kommissionen medhold i den af denne påberåbte første formalitetsindsigelse vedrørende påstanden om erstatning for den ikke-økonomiske skade ex haerede, som Alessandro Missir Mamachi di Lusignano led inden sin død.

99 Konsekvenserne af denne ophævelse vil blive undersøgt i præmis 104-112 nedenfor.

100 Det følger af de ovenstående betragtninger, at den appellerede dom bør ophæves i sin helhed, uden at det er fornødent at tage stilling til de øvrige appelanbringender.

Om søgsmålet i første instans

101 Det følger af artikel 13, stk. 1, i bilag I til statutten for Domstolen, at såfremt Retten giver appellanten medhold, ophæver den den af Personaleretten trufne afgørelse og træffer selv afgørelse i sagen. Retten hjemviser sagen til EU-Personaleretten til afgørelse, hvis den ikke er moden til påkendelse.

102 Hvad for det første angår påstanden om erstatning for den, såvel økonomiske som ikke-økonomiske, skade, som appellanten personligt og de ydelsesberettigede efter Alessandro Missir Mamachi di Lusignano har lidt, burde Personaleretten, efter at have fundet, at den ikke var kompetent til påkende dette aspekt af sagen, idet dette er omfattet af Rettens kompetence, have henvist dette til Retten i overensstemmelse med artikel 8, stk. 2, i bilag I til statutten for Domstolen.

103 Tvisten er i denne henseende moden til påkendelse, og dette aspekt af søgsmålet bør henvises til Retten med henblik på, at denne træffer afgørelse herom i sin egenskab af ret i første instans; jf. artikel 268 TEUF og 340 TEUF. Appelretten, som får sagen indbragt i henhold til artikel 9 i bilag I til statutten for Domstolen, kan nemlig ikke påkende et sådant søgsmål.

104 Hvad dernæst angår påstanden om erstatning for den ikke-økonomiske skade ex haerede, som Alessandro Missir Mamachi di Lusignano led inden sin død, havde Personaleretten kompetence til at træffe afgørelse herom, men den afviste med urette påstanden, henset til reglen om »overensstemmelse« mellem ansøgningen og den administrative klage.

105 I denne forbindelse finder Retten, i medfør af de principper og den retspraksis, der er anført ovenfor i præmis 92-97, at ansøgningen om erstatning for de ikke-økonomiske skader, der blev lidt af såvel Alessandro Missir Mamachi di Lusignano inden sin død som af hans pårørende, og som angiveligt er forårsaget af den samme fejl som den, der er foreholdt Kommissionen i appellantens brev af 25. februar 2008, i modsætning til det i den appellerede dom fastslåede ikke, selv om den blev fremsat udtrykkeligt for første gang i klagen, ændrede hverken genstanden eller årsagen for den oprindelige erstatningsansøgning, der blev fremsat i nævnte skrivelse.

106 Selv om Personaleretten i den appellerede doms præmis 88 fastslog, at det var »ubestridt«, at appellanten i dette brev kun havde »fremsat krav om erstatning for økonomisk skade«, og at han deri »på ingen måde har nævnt den ikke-økonomiske skade, som han har påberåbt sig for Personaleretten«, påhviler det i denne henseende Personaleretten på ny at bedømme den erstatningsansøgning, der er indeholdt i dette brev.

107 I nævnte brev anmodede appellanten Kommissionens formand, José Manuel Barroso, om en »personlig og udtrykkelig afgørelse […] vedrørende samtlige politiske og økonomiske følgevirkninger af dobbeltmordet«.

108 I dette brevs del I anførte appellanten for det første navnlig, at han var uenig i de forslag, som Kommissionens tjenestegrene havde forelagt ham, bl.a. hvad angik størrelsen af »diverse erstatninger og rettigheder til arvingerne«, idet han tilsyneladende dermed tilsigtede de i vedtægten fastsatte ydelser til de forældreløse børn. Dernæst henviste appellanten i dette brevs del II udtrykkeligt til den »erstatning for ikke-økonomisk skade«, som blev tilkendt af den marokkanske domstol, idet han understregede, at den var utilstrækkelig. Endelig anmodede appellanten i dette brevs del III om betaling af en »erstatning svarende til i alt mindst 26 års løn for den myrdede tjenestemand, således beregnet fra 2006 (datoen for tragedien i Rabat) til 2032 (det år, hvor tjenestemanden forventeligt ville være gået på pension)«. Appellanten understregede i denne forbindelse endvidere, at denne erstatning, som Kommissionen skulle betale til de fire mindreårige børn, »selvfølgelig var forskellig fra og supplerede« den erstatning, der var omhandlet i samme brevs del II, dvs. erstatningen for ikke-økonomisk skade.

109 Henset til ordlyden af appellantens brev af 25. februar 2008, og i modsætning til det i den appellerede doms præmis 88 anførte, må det derfor fastslås, at appellanten i den i nævnte brev indeholdte ansøgning om erstatning ikke indskrænkede sig til at ansøge om erstatning for økonomiske skader, men også klart hentydede til en ikke-økonomisk skade.

110 Appellanten ansøgte i øvrigt, ved sin anmodning til institutionen om at tage stilling til »samtlige politiske og økonomiske følgevirkninger« af dobbeltmordet, grundlæggende om fuld og hel erstatning af den skade, der blev forvoldt ved Kommissionens fejl, som førte til Alessandro Missir Mamachi di Lusignanos død. Den omstændighed, at han ikke straks udspecificerede denne samlede skade ifølge de særlige retlige kategorier, som han ganske afgjort ikke var bekendt med, såsom økonomisk, ikke-økonomisk eller eksistentiel skade, ex haerede eller jure proprio, synes ikke afgørende på dette tidlige tidspunkt i den forudgående administrative procedure, hvor medvirken af en advokat ikke er påkrævet, og hvor ansættelsesmyndigheden frem for alt skal bestræbe sig på at finde en mindelighed løsning på tvisten, især under så tragiske omstændigheder som de i denne sag foreliggende. Under alle omstændigheder må det således, ligesom Domstolen gjorde det i dens dom i sagen Sergy mod Kommissionen, fastslås, at appellanten opregnede de »vigtigste elementer« vedrørende den skade, med hensyn til hvilken han ansøgte om erstatning, i del I, II og II i hans brev af 25. februar 2008.

111 I øvrigt udspecificerede appellanten i sin klage af 10. september 2008 på behørig vis de forskellige elementer i den påståede skade, herunder ved udtrykkeligt at anmode om erstatning for den ikke-økonomiske skade ex haerede, som Alessandro Missir Mamachi di Lusignano led inden sin død.

112 Det følger heraf, at den af Kommissionen fremsatte første formalitetsindsigelse vedrørende påstanden om erstatning for den ikke-økonomiske skade ex haerede, som Alessandro Missir Mamachi di Lusignano led inden sin død, bør forkastes.

113 Hvad angår de øvrige formalitetsindsigelser, som Kommissionen ligeledes har fremsat vedrørende denne samme påstand (jf. den appellerede doms præmis 91), er tvisten ikke moden til påkendelse.

114 Under disse omstændigheder burde dette aspekt af søgsmålet normalt hjemvises til Personaleretten med henblik på, at denne træffer ny afgørelse.

115 Det bør imidlertid samtidig tilføjes, at Personaleretten, hvis der blev foretaget en sådan hjemvisning, straks ville være forpligtet til at fastslå, at der for den selv og Retten på nuværende tidspunkt er indbragt sager, som har samme genstand, nemlig, for så vidt angår Retten, denne sag og den parallelle

sag T-494/11. I overensstemmelse med artikel 8, stk. 3, andet afsnit, i bilag I til statutten for Domstolen ville den følgelig være forpligtet til at erklære sig inkompetent, således at Retten kan træffe afgørelse (jf. ligeledes ovenfor i præmis 75).

116 En sådan hjemvisning synes således meningsløs, idet Personaleretten for sit vedkommende ikke har andet valg end at henvise sagen til Retten. Følgelig ville en alt for streng anvendelse af artikel 13, stk. 1, i bilag I til statutten for Domstolen ene og alene bevirke en nytteløs forlængelse af proceduren (jf. i denne retning og analogt Domstolens retspraksis nævnt ovenfor i præmis 72).

117 Under disse omstændigheder bør dette aspekt af søgsmålet ligeledes henvises til Retten, således at denne kan træffe afgørelse herom i dens egenskab af retsinstans i første instans, jf. artikel 268 TEUF og 340 TEUF.

118 Det følger af samtlige de foregående betragtninger, at sag F-50/09 i sin helhed bør henvises til Retten.

Sagens omkostninger

119 Da sagen henvises til Retten, skal afgørelsen om sagens omkostninger udsættes.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Appelafdelingen):

1) Dommen afsagt af Retten for EU-personalesager (Første Afdeling) den 12. maj 2011, Missir Mamachi di Lusignano mod Kommissionen (sag F-50/09), ophæves.

2) Sag F-50/09 henvises til Retten med henblik på, at denne træffer afgørelse herom i sin egenskab af ret i første instans, jf. artikel 268 TEUF og 340 TEUF.

3) Afgørelsen om sagens omkostninger udsættes.

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 10. juli 2014.

Underskrifter